

ГРИГОРІЙ КОЧУР ЯК ТЕОРЕТИК І ПРАКТИК ПЕРЕКЛАДУ

Григорій Кочур і український переклад: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ; Ірпінь, 27–29 жовт. 2003 р. / Редкол.: О. Чередниченко (голова) та ін. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2004. – 280 с.

Григорій Кочур — унікальна постать, людина “твердого принципу й впертої та натхненної культурної праці” (І.Дзюба). Завдяки його діяльності широкий український читацький загал зміг познайомитися з кращими зразками світової літератури: “Гамлетом” В.Шекспіра, поезіями Ж.-П.Беранже, П.Безруча, М.Богдановича, П.Верлена, Д.Гофштейна, Ц.Норвіда, Я.Райніса, Ю.Словацького, Ю.Тувіма та інших.

У рецензованому збірнику І.Дзюба називає Г.Кочура “неафішованим організатором перекладацької справи в Україні”, а М.Новикова зазначає, що в його особі “нова Україна демонструє світу свій незаперечний духовний, літературний і мовний авторитет”. Навколо Г.Кочура, як і навколо М.Лукаша, гуртувалися творчі сили, готові продовжити справу української перекладацької школи, представленої такими видатними особистостями, як М.Зеров, М.Рильський, М.Бажан, В.Мисик. До того ж Г.Кочур був наставником молоді перекладацької гільдії не лише в Україні, а й у сусідніх країнах. Перекладач наполягав, щоби в інспірованих ним дискусіях і полемічних статтях було якомога більше поетики і якнайменше політики.

Доповідь Р. Зорівчак відкриває ще одну грань діяльності Г.Кочура — як історика українського перекладу. Дослідниця зазначає, що він “мріяв про відбудову світової літератури на рідному ґрунті, присвятив цій справі своє життя, і вважав її одним із засобів здобуття інтелектуальної волі для своєї нації”. Заслугує на увагу підхід майстра до оцінки перекладів своїх досвідчених колег і початківців — критику, завжди аргументовану та об’єктивну, він висловлював у делікатній і доброзичливій формі.

Про перекладацьку стратегію Г. Кочура, яка полягає у прагненні перетворити світову контекстуальність національної літератури “на особливий принцип доповненості до свого рідного слова”, ідеться в доповіді В. Скуратівського.

Розглядається у збірнику й перекладацька концепція Г.Кочура, адже він був вод-

ночас і теоретиком, і практиком художнього перекладу. А.Перепада порівнює, зокрема, дві школи в українському перекладі — Г.Кочура та М.Лукаша. Сам же Г.Кочур, порівнюючи себе з М. Лукашем, афористично сказав: “Я, коли перекладаю, намагаюсь читача повести в країну автора, тоді як Лукаш своїми перекладами повертає в Україну”. Проте метою діяльності як Кочура, так і Лукаша, було збагачення ресурсів і потенціалу національної мови та культури. Водночас обидва вони були, за висловом Л.Танюка, тими першими шістдесятницькими євроінтеграторами, “які відкривали нам широкий світ європейської і ширше — світової культури”.

Багатогранність таланту Г.Кочура, як зазначає Г.Пехник, засвідчує поєднання його теоретичних напрацювань у сфері літературного перекладу із власною перекладацькою діяльністю.

Є.Дейч, О.Братаніч і В.Савчин свої доповіді присвятили листуванню Г.Кочура та М.Лукаша, в якому відображено ті проблеми, що неминуче постають перед кожним перекладачем.

Значна увага у збірнику приділена об’ємній і різноманітній перекладацькій спадщині Г.Кочура. А.Содомора називає його літератором європейського рівня, адже він знав багато мов і вирізнявся високою інтелігентністю, що виявлялося в умінні сприймати й відчувати слово, передавати його найтоншу сутність.

Упорядковуючи поетичні збірки, Г.Кочур намагався, за словами дослідника, впливати на формування життєвих засад читача, передусім молоді, у роки тоталітаризму. Скажімо, волелюбні громадянські мотиви звучать у його перекладах з античної поезії, що ввійшли до збірки “Відлуння”.

Доповідь Н.Клименко присвячена Кочуровим перекладам із новогрецької, зокрема поезій К. Кавафіса та Я. Ріцоса.

Є в доробку перекладача і твори французьких авторів Шарля Бодлера, Луїзи Мішель, Поля Верлена, Артюра Рембо, Жуля Рішара, Поля Валері, Шарля Герена, Анни де Ноай, Жуля Ромена, Франсуа

Моріака та інших, бельгійця Шарля Ван Лерберга, канадців Еміля Неллігана і Олів'є Гуена, що ввійшли до збірки "Третє відлуння". О. Чередниченко зазначає, що франкомовна поезія була для Г. Кочура потужним засобом прилучення українського читача до світової літератури. Перекладав він також твори англомовних поетів С.Т. Колріджа, Т. Мура, Дж. Кітса, Дж. Байрона, Г.В. Лонгфелло, Е. По, Е. Дікінсон, П.Б. Шеллі, майстерно відтворюючи, як зазначає О. Медвідь, індивідуальну авторську манеру, передаючи ритмомелодіку звукопису, лексико-семантичне та стилістичне багатство лексикону.

Особливості відтворення стильової тональності в Кочуровому перекладі поеми Т.С. Еліота "Іст Коукер" аналізує Л. Коломієць. Порівнюючи переклади Г. Кочура та М. Москаленка, авторка доходить висновку, що "у перекладацькій індивідуальності Г. Кочура поєднався академічний естетизм українських неокласиків з інтелектуалізмом західної джерелоцентричної школи перекладу, яка своє завдання вбачає в максимальному наближенні до семантики першотвору, точному наслідуванні його образної структури та стильової тональності".

Про польську поезію в перекладах Г. Кочура йдеться у статті Л. Сірик. Дослідниця висвітлює лінгвостилістичний та аксіологічний аспекти проблеми. Інтерпретації поезії В. Шимборської в українських перекладах присвячена розвідка Н. Сидяченко. Відомості про М. Емінеску та про переклад його маленького ліричного шедевра "До зірки", здійснений Г.Кочуром, містить доповідь С. Лучканина.

Окремий блок у збірнику становлять статті про переклади українською мовою трагедії В. Шекспіра "Гамлет". Як зазначає М.Ажнюк, "цей твір є своєрідною концентрацією досвіду літературного і сценічного сприйняття Шекспірового досвіду в нашій країні". У своїй статті дослідниця зробила огляд низки українських інтерпретацій трагедії, зокрема проаналізувала переклад, здійснений Г.Кочуром.

Про інтерпретацію біблійних мотивів "Гамлета" українськими перекладачами (Л.Гребінка, Ю.Клен, Ю.Андрухович та Г.Кочур) йдеться у статті О. Дзери.

Т.Некряч, аналізуючи афоризми із "Гамлета" у перекладах Г. Кочура та Л. Гребін-

ки, доходить висновку, що інтерпретації першого позбавлені важких для вимови збігів приголосних, що ускладнюють сприймання на слух.

Актуальним питанням розвитку української шекспіріани присвятив статтю О. Волос. Згадавши побіжно про таких перекладачів Шекспірових п'єс, як Г. Кочур, І. Стещенко, М. Рильський, Л. Гребінка, Д. Паламарчук, автор докладніше зупинився на інтерпретації "Гамлета" Ю. Андруховичем. Дослідник зазначає, що сучасні перекладачі тяжіють або до прозових варіацій, або використовують сленг. Драматичний дискурс Шекспіра містить такі можливості, адже в мові персонажів вишукані поетизми співіснують із вульгаризмами.

Матеріали, що увійшли до останнього розділу збірника, присвячені проблемам перекладу та вишколу перекладачів. Скажімо, тема доповіді Е. Соловей – "Русалка" О. Пушкіна в українських перекладах, зокрема І. Франка, А. Малишка та В. Свідзінського. Переклад останнього авторка вважає досконалим, наголошуючи на багатстві та пластичності мови, глибокому осягненні духу оригіналу.

Г.Філіпенко у своїй доповіді зазначає, що українська національна ідея як своєрідний вияв мовно-концептуальної картини світу виступає провідною темою української поезії. Матеріалом для цієї розвідки послужили оригінальні та перекладні твори В. Симоненка, який був особисто знайомий із Г.Кочуром.

Проблему відтворення поетики українського художнього твору в англомовних перекладах порушує дослідження В.Мирошніченка. Автор простежує специфіку сприйняття творчості М.Коцюбинського французькими й англомовними та В.Стефаніка англомовними фахівцями, які розглядають творчість обох письменників у межах концепції модернізму.

Інформацію про різновиди перекладу подано в доповіді В. Радчука, який слушно зазначає, що завдяки перекладу відбувається прорив у суспільній свідомості, долаються межі комунікативної системи.

Еволюції мовних прав у Європі присвятив свою доповідь С. Саєнко. На думку автора, "надзвичайно привабливою для врегулювання мовних відносин є концепція громадянства, що підкреслює поняття рівності права на повагу та гідність, навіть коли існує

нерівність повноважень”. Як достеменно актуальне сприймається твердження, що культурне багатство Європи значною мірою залежить від мовного розмаїття, а спільне адекватне розуміння громадянства сприяє збереженню та еволюції мов.

У доповіді Т.Шмігера йдеться про талановитого дослідника та літератора О.Фінкеля, автора “Теорії та практики перекладу”, що вийшла друком 1929 р. в Харкові. Автор подає біографічну довідку про О.Фінкеля, відомості про наукові задуми та праці вченого, висвітлює його підхід до вивчення питань перекладу тощо.

Час, в який нам випало жити, називають інформаційною епохою. Як зазначає

Р.Чілачава, у цей період остаточно сформувався самостійний літературний жанр — художній переклад, завдяки якому долаються географічні відстані, усуваються мовно-психологічні бар’єри, прокладаються гуманітарні мости, успішно здійснюються міжкультурні діалоги. Ще М. Грушевський справедливо вважав, що рівень перекладацької справи визначає рівень культури народу. Г. Кочур перекладав із понад тридцяти давніх і сучасних мов світу і своєю натхненною творчою працею зробив значний внесок у розвиток української культури.

Марія Кулешір

лп

У Дніпропетровському національному університеті планується 8–9 грудня 2005 року проведення Всеукраїнської наукової конференції **“Творчість шістдесятників у координатах української і світової літератури”**.

Основна проблематика конференції:

- 1) Символи доби шістдесятництва та їх творці.
- 2) Духовні джерела шістдесятництва.
- 3) Феномен шістдесятників у літературному процесі України.
- 4) “Розстріляне відродження” і шістдесятники в українській літературі.
- 5) Художньо-естетичні концепції шістдесятників в українській літературі.
- 6) Шістдесятництво у світовому контексті.
- 7) Шістдесятники у русі опору.

Для участі в роботі конференції просимо надіслати до 15 вересня 2005 р. текст доповіді у двох примірниках та на дискеті, на окремому аркуші — відомості про автора (прізвище, ім’я, по батькові, науковий ступінь і вчене звання, місце роботи, адреса), квитанцію про переказ грошей на адресу: 49050 м. Дніпропетровськ — 50, пров. Науковий, 13. Контактні телефони: 056(2) 776-83-68; 46-00-61.

Видання матеріалів конференції здійснюватиметься за кошти авторів, вартість однієї сторінки тексту — 9 грн. Оплата проїзду та проживання за рахунок учасників конференції.

Гроші надсилати на адресу: 49083 м. Дніпропетровськ, вул. Знаменівська, буд. 3, кв. 43. Рутко Тамарі Петрівні.

Слово і Час. 2005. №7